

Biskop Atle Sommerfeldt:

Fryktens retorikk

Stortinget behandler nå Stortingsmeldingen om Barn på flukt. Et samlet Bispemøte i Den norske kirke pekte i vinter på at praktiseringen av Utlendingsloven på langt nær tar tilstrekkelig hensyn til barnas folkerettslige rett til selvstendig beskyttelse. Særlig gjelder dette barn som har oppholdt seg lenge i landet. Stortingsmeldingen erkjenner dette, men er for vag når det gjelder hvordan en kursendring skal føre til endret praksis. Loven gir i den s.k. humanitærparagrafen (§38) anledning til å gi personer opphold på humanitært grunnlag når sterke menneskelige hensyn taler for dette og/eller når personen har tilknytning til riket. I særlig grad skal hensynet til barnets beste ivaretas. For barn som har oppholdt seg lenge i Norge skal det mye til at "barnets beste" ikke er å få opphold i Norge. Stortinget har tidligere gitt signaler om at Norge må følge sine forpliktelser i barnekonvensjonen og ha en selvstendig vurdering av om barna er berettiget til opphold på humanitært grunnlag. Praksis viser imidlertid at politiske signaler fra lovgiving ikke er tilstrekkelig verken for regjeringen eller for forvaltningen. Svært mye tyder derfor på at det trengs tydelige retningslinjer i form av en forskrift om hva "barnets beste" konkret betyr.

Det er imidlertid en annen side av denne saken som er viktig å se nærmere på. Politikere og utlendingsmyndigheter bruker lovens åpning for » innvandringsregulerende hensyn» slik at barnas rettigheter underordnes det som til enhver tid måtte vurderes som innvandringsregulerende hensyn. For å legitimere denne overkjøringen av de langtboende barnas humanitære rettigheter, anvendes det jeg vil kalle fryktens retorikk. Hva mener jeg med det?

Det viktigste innvandringsregulerende hensynet er å holde antall uberettigede asylsøkere så lavt som mulig. Dersom Norge praktiserer en for liberal politikk, hevdes det, vil Norge bli overstrømmet av uberettigede asylsøkere. Problemet er imidlertid at det ikke kan påvises noen faktisk sammenheng mellom å gi barn som har bodd lenge i Norge opphold på humanitært grunnlag og antall uberettigede asylsøkere. Fryktretorikken er basert på rene antagelser.

Dernest frykter en at det å gi barn som har oppholdt seg lenge i landet opphold, undergraver asylinstituttet. Men saken handler faktisk ikke om hvorvidt barna har krav på asyl på grunnlag

av individuell forfølgelse, men om deres tilknytning til riket og menneskelige situasjon gjør dem berettiget til opphold.

Så lages det skremmebilder av oss som kritiserer norske myndigheters praksis. Skremmebildet er at vi ikke aksepterer at noen returneres. Dette fryktbilde savner rot i virkeligheten. Årsaken til at barn blir boende lenge i Norge er at myndighetene ikke klarer å avgjøre om foreldrenes asylsøknad er berettiget, at forholdene i landene er slik at de ikke kan returneres av ulike grunner og flere forhold som i hovedsak er norske myndigheters ansvar. Det gjør at barnas humanitære situasjon blir uholdbar og at §38 kommer til anvendelse.

Forvaltningen blir så gjennomsyret av frykten for å gjøre feil som senere blir kritisert av politikere og i det offentlige rom. Betegnende nok frykter en ikke å ha vært for restriktiv med de katastrofale følger det kan få for barna. En er heller ikke redd for å bryte FNs anbefalinger. Først og fremst er frykten at beslutningen ikke samsvarer med det en har oppfattet som politikernes restriktive forståelse av innvandringsregulerende hensyn.

Regjering, storingspartier og Utlendingsforvaltning bruker fryktens retorikk fordi de vet at mange frykter at Norge skal bli forandret til det ugjenkjennelige ved massiv innvandring. At dette dreier seg om rundt 1500 barn og foreldre, oppsamlet i opptil 10 år, gjør ikke retorikken ubrukelig i det offentlige rom. De vet at strømninger i norske lokalsamfunn alltid har vært skeptisk til folk som er annerledes. Grunnloven av 1814s paragraf mot jøder og jesuitter innledet en lang tradisjon som har omfattet skepsis mot nordlendinger på Oslos boligmarked, sør-europeere og urbane innflyttere til bygdesamfunn.

Samtidig ser vi at dette bildet endres. I lokalsamfunn etter lokalsamfunn mobiliseres det massivt for barn som har bodd her lenge. Folk kjenner barna og er ikke redde for dem, ser dem ikke som en belastning og ser dem gjerne som en del av lokalsamfunnet. Da trer en annen fryktmekanisme inn hos politiske myndigheter. De kan ikke forholde seg til enkeltsaker, heter det, av frykt for å undergrave forvaltningens autoritet. Men hele systemet bygger på behandling av enkeltsaker. For oss som har nærkontakt med enkeltsaker, og det har alle biskopene, fremstår dette som en ren ansvarsfraskrivelse som skaper en Kafka-atmosfære rundt disse sakene.

Makthavernes fryktretorikk fra makthavernes er basert på skremmebilder og antatte konsekvenser som anses å true de overordnede, innvandringsregulerende eller

innvandringspolitiske hensynene. Når dette blir dominerende i møte med barn som har vært i Norge i årevis, betyr det at maktapparatets frykt overkjører barnets berettigede frykt for å bli sendt tilbake til et land de ofte ikke kjenner, et land de etter 3, 6 eller 10 år i Norge vil bli sett på som utlendinger i og et land der sikkerhetssituasjonen ofte er meget krevende. Mens myndighetenes frykt er retorisk, ment å legitimere en restriktiv og folkerettslig diskutabel praksis, er barnas frykt reell. Det er ganske ulekkert å observere, for å si det mildt.

For å komme ut av dette, er det to åpenbare handlinger som må iverksettes:

Etter et bestemt antall år, må barn som hovedregel få opphold på humanitært grunnlag. Om det er 3, 4 eller 5 år får vi diskutere, også om det er behov noe mer finmaskede regler.

For det andre må vi ta konsekvensen av at det vil komme til å hope seg opp barn som har bodd her lenge med jevne mellomrom. Nå dreier det seg etter 8 år om mellom 1200 og 1500 barn med familier. De representerer ingen betydelig utfordring for det norske samfunn. De truer ingen reelle innvandringsregulerende hensyn. Men de har tilknytning til riket og de har rett til å bli behandlet ut fra hva som er barns beste.

Den virkelighet vi her er konfrontert med har Jan Erik Vold pregnant formulert slik i den nylig utgitte boka på Humanist Forlag Jeg liker Norge, men Norge liker ikke meg: "...Å returnere et menneske betyr å sende/vedkommende tilbake//til det land denne person/kom ifra. Nathan Eshete, 7 år gammel, født på/Stord, har aldri/vært i Etiopia. Å sende // Nathan ut av Norge/heter ikke å /returnere./Det heter: å deportere".